JOCUL FĂRĂ MINGE

UN PARADOX ÎN LIMITELE REALE ALE FOTBALULUI

Urmărind desfășurarea unui meci de fotbal, să spunem, între două echipe angajate cu hotărîre în lupta sportivă pentru obținerea victoriei, impresia spectatorului, chiar și a celui obișnuit să privească jocul dincolo de limitele spectacolului în sine, este aceea că fiecare din cei 22 de combatanți care evoluează în mijlocul dreptunghiului verde, se găsește în posesia mingii mai mult decît acest lucru se petrece în realitate. Aprecierea, subiectivă și firește eronată, este determinată de anumite particularități, caracteristice jocului de fotbal, exprimate în primul rînd prin rapiditatea, varietatea și frecvența modificărilor în situațiile de joc, ceea ce în mod normal impune o participare aproape continuă a jucătorilor la lupta pentru cîștigarea dreptului de purtător al balonului.

„Se ține prea mult mingea"!

Dacă avem în vedere și faptul că, o dată cu intrarea în posesia mingii, unii jucători obișnuiesc să-și exercite un adevărat drept de monopol asupra acesteia, străduindu-se parcă să o rețină cît mai mult în dauna jocului colectiv-constructiv, nu trebuie să surprindă că aprecierea privind durata de joc individual cu mingea ne apare, în asemenea condiții, aproape în mod firesc deformată.

„Se ține prea mult mingea", spun deopotrivă de nemulțumiți spectatorii mai puțin specialiști, ca și specialiștii din tribună, sau cei de pe marginea terenului de joc. Să considerăm, ca exemplu, un meci în care durata efectivă a timpului de joc ar fi — să spunem în medie — de 60 de minute și să împărțim această durată la cei 22 jucători, ca și cum mingea s-ar afla în posesia fiecăruia în mod egal. Rezultatul mediu obținut, de 2'43", surprinzător poate chiar de la prima vedere, este în realitate și mai mic dacă se ține seama de faptul că mingea se găsește o mare parte din joc în circulație continuă în intervalele dintre jucători pînă să ajungă în posesia acestora. Considerînd acum că în cadrul unei echipe nu poate exista în mod practic o egalizare a timpilor individuali de joc cu mingea, datorită diferențierii jucătorilor pe posturi și în funcție de stilul personal, rezultă, așadar, că sînt numeroase cazurile cînd durata de posesiune individuală a mingii poate să coboare și mai mult — chiar sub un minut — fără însă ca acest lucru să constituie, pentru jucătorii în cauză, un indiciu al unei presupuse existențe anonime în cadrul echipei.

Înregistrările de mai jos confirmă argumentarea efectuată pînă acum în mod teoretic (vezi figura 1).

Așadar, față de timpul efectiv de joc considerat, durata de activitate individuală în teren cu mingea, la jucătorii din tabelul nostru reprezintă valori cuprinse între 3,7% la D. Popescu și 1,2% la D. Nicolae. Dacă însă acest procent ar fi calculat în raport cu timpul de joc regulamentar, valorile rezultate ne apar și mai mici, coborînd în unele cazuri chiar sub 1%.

POSTUL ÎN ECHIPĂ	NUMELE JUCĂTORULUI	TIMP DE JOC EFECTIV CU MINGEA	ÎNTÎLNIREA
FUNDAȘ LATERAL	IVĂNCESCU	2'07"	LINZ: AUSTRIA - ROMÂNIA
FUNDAȘ CENTRAL	D. NICOLAE	45"	STEAUA - DINAMO (APRILIE 1968)
MIJLOCAȘ	D. POPESCU	2'12"	
EXTREMĂ	O A I D Ă	50"	PROGRESUL-RAPID (APRILIE 1968)
INAINTAȘ	MATEIANU	1'54"	
COORDONATOR	B. CHARLTON	1'46"	MANCHESTER UTD - BENFICA

FIGURA 1

Paradoxul unei realități

Nu mai poate încăpea îndoială, că în imensa majoritate a timpului afectat pentru joc — peste 96% — jucătorii acționează în teren fără minge. Este o realitate, pe cît de bizară, dacă ne gîndim la permanenta dorință și străduință de a juca balonul, pe atît de firească, dacă avem în vedere lupta care se dă pentru cucerirea și dirijarea lui. Jocul fără minge în cadrul echipei reprezintă o activitate complexă efectuată în scopul evitării marcajului, a situării pe poziții favorabile realizării paselor și pentru asigurarea unei strînse legături între compartimente, legătură care să permită desfășurarea cu succes a acțiunilor colective.

În comparație cu perioadele de timp relativ scurte, în care jucătorul se găsește în posesia mingii, situație care impune execuții tehnico-tactice sub imperiul încordării maxime, activitatea în joc fără minge — departe de a fi totuși relaxantă — cuprinde în funcție de împrejurări, acțiuni de intensitate mai redusă, eșalonate ca importanță și mod de desfășurare, în raport cu epicentrul mobil al jocului. Astfel vom avea:

— alergări specifice (schimbări de direcție, răsuciri, sprinturi) și sărituri specifice (pentru ajungerea mingii, pentru lovirea cu capul sau piciorul, plonjon) executate în zona imediată de circulație a mingii;

— deplasări în mers pe diferite direcții, în scopul trecerii jucătorului de pe poziții de așteptare, pe poziții de acțiune ulterioară, atunci cînd se dispune de timpul necesar și cînd se impune o anumită dozare a efortului pentru realizarea sarcinilor generale și speciale ale jocului;

— activitatea statică de urmărire cu atenție a acțiunilor de joc, atunci cînd acestea se desfășoară dincolo de limita intervenției imediate.

Din numeroasele înregistrări făcute pe marginea evoluției în campionat a jucătorilor noștri fruntași, am ales cîteva exemplificări — poate nu suficient de concludente, datorită realizării lor în „unicat" și nu în medie — dar cu ajutorul cărora am căutat totuși să scot în evidență, nu numai existența de necontestat a raportului paradoxal dintre activitatea în joc cu și fără minge, ci și elementele de conținut ale acesteia din urmă, exprimate în durata de timp efectiv consumat pentru efectuarea lor (vezi figura 2).

Analiza datelor din tabel conjugată cu constatările rezultate din practica profesională a oricărui antrenor, ne dau posibilitatea să determinăm, în primul rînd, factorii, care influențează stabilirea pe parcursul unui joc, a raportului cantitativ dintre elementele componente ale activității efectuate fără minge. Aceștia sînt:

— postul jucătorului în cadrul echipei: fundașul lateral de exemplu, se deplasează mai mult decît fundașul central, ale cărei acțiuni se limitează în general la intervenții scurte și rapide pe o zonă mai restrînsă; jucătorii de la mijlocul terenului se mișcă mai mult, în comparație cu fundașii sau vîrfurile de atac ș.a.m.d.;

— stilul personal al jucătorilor, care deosebește pe cei ce aleargă mai mult pentru a realiza ceva, de cei care gîndesc în schimb mai mult, pentru a-și aduce la îndeplinire ideile de joc, cu eforturi fizice cantitativ mai mici (Dobrin, Iordănescu,);

— solicitarea specifică fiecărei întîlniri în parte, în funcție de miza jocului și replica adversarului, în special a adversarului direct;

— forma sportivă a jucătorului, exprimată prin dispoziția de joc, care în mod firesc asigură acestuia condiții corespunzătoare participării sale la un număr cît mai mare și mai variat de acțiuni cu un consum rațional de energie;

— condițiile atmosferice (temperatura, tăria vîntului, precipitațiile) și în special starea terenului de joc.

Activitatea fără minge a jucătorului mai este condiționată și de modul de acțiune al coechipierilor, fie ca urmare a aplicării unei tactici speciale, fie ca o consecință directă a încadrării echipei într-un anumit sistem de joc.

	JUCĂTORI	ACTIVITATEA ÎN JOC FĂRĂ MINGE					CU MINGEA	TIMPUL EFECTIV DE JOC
		ALERGĂRI	MERS	ACTIVITATE STATICĂ	TOTAL	%		
1.	DUMITRU NICOLAE	14'00"	35'00"	10'15"	59'15"	98%	45"	60'00"
2.	M O C A N U	16'50"	26'10"	8'00"	51'00"	97%	1'40"	52'40"
3.	GHERGHELI	24'00"	25'20"	6'30"	55'50"	96%	2'10"	58'00"
4.	M A T E I	22'40"	23'20"	7'20"	53'20"	96%	2'00"	55'20"
5	NĂSTURESCU	17'30"	34'00"	8'30"	60'00"	98%	1'00"	61'00"
6.	IORDĂNESCU	15'30"	29'40"	14'30"	59'40"	96%	2'20"	62'00"
7.	D O B R I N	14'00"	28'00"	12'00"	54'00"	96%	2'30"	56'30"

FIGURA 2

Joc fără minge, dar în raport de minge

Întreaga activitate a jucătorilor în teren își găsește adevăratul sens numai în măsura în care este organizată pentru atingerea scopului major al întrecerii sportive, victoria. În cadrul acestei activități, în care mingea reprezintă obiectul de dispută destinat să indice pe cîștigător, este de la sine înțeles că fiecare din cei 22 de jucători va acționa în timpul jocului în raport de poziția în care se găsește la un moment dat față de aceasta.

În acest fel, modul de acțiune al jucătorului — indiferent dacă el este în situația de atac sau de apărare — trebuie să fie orientat în permanență în raport de minge și adaptat, pe această bază, cerințelor de rezolvare a situațiilor impuse de jocul colectiv.

A juca în raport de minge, chiar și atunci cînd aceasta se găsește dincolo de limita intervenției imediate, înseamnă a fi în măsură ca, în orice moment al desfășurării partidei, să poți acționa oportun și cu promptitudine, să poți rezolva situații de joc din cele mai complexe, care să ducă la devansarea adversarului în întrecerea directă cu acesta.

A juca în raport de minge, este mai aproape de sensul real al disputei sportive, în urma căreia balonul rămîne în posesia celui mai pregătit să-l dirijeze, pentru a fi purtat spre realizarea victoriei.

A juca în raport de minge, fie chiar și de pe poziții de așteptare activă în care primează activitatea de urmărire atentă a desfășurării jocului, reprezintă în fond aportul fiecăruia la acțiunile colective, în raport de posibilitățile de integrare în complexul fazei și de sarcinile speciale ale postului ocupat în cadrul formației.

A juca fără minge, dar în raport de minge, înseamnă în același timp a nu pierde din vedere mișcarea în teren a adversarului și nici manevrele executate de acesta pentru realizarea planului său tactic.

În sfîrșit, jocul fără minge, dar **în raport de minge**, desfășurat la nivelul exigențelor fotbalului modern, presupune fuziunea totală a unei gîndiri tactice de calitate cu o pregătire fizică specifică superioară.

Alergările specifice, baza jocului fără minge

Nu încape nici o îndoială că ceea ce dă viață, dinamism jocului de fotbal, este mișcarea jucătorilor în teren și că importanța acesteia este direct proporțională cu rapiditatea și aspectul de continuitate, care caracterizează desfășurarea acțiunilor în fotbalul modern.

Cînd spunem mișcare, înțelegem în primul rînd alergare, indiferent de viteza în care se execută aceasta, iar cînd zicem alergare, ne gîndim fără îndoială la o activitate specifică jocului fără minge.

Alergările — spre deosebire de conduceri, care se execută numai cu mingea — au în fotbal unele caracteristici care le deosebesc radical de omonimele lor din atletism, sau chiar din cadrul altor jocuri sportive: neuniformitatea ritmului, frecvență variabilă, alternarea cu pauze de durată diferită și în special particularități determinate de specificul postului în cadrul echipei, privind lungimea, viteza și direcțiile de deplasare în teren.

Alergările în cadrul activității desfășurate fără minge sînt — dacă ne gîndim la situațiile fundamentale ale luptei sportive — proprii jocului în apărare și, în acest caz, acțiunea jucătorilor în raport de minge se va împleti cu aceea în raport de mișcarea și activitatea în teren a adversarului în scopul deposedării sau neutralizării lui prin marcaj și urmărire. În același timp însă, alergările specifice au o pondere covîrșitoare și în atac, dacă ținem seamă de durata relativ mică a perioadelor de joc în posesia mingii. Demarcarea, deplasarea pentru a lovi mingea, sau a primi pasa, schimbul de locuri în cadrul combinațiilor tactice etc., toate acestea se concretizează în alergări efectuate, în primul rînd în raport de minge, dar și în funcție de activitatea coechipierilor și a adversarului.

Alergările specifice dau — așa cum am mai spus — dinamism jocului de fotbal, îi întregesc valoarea, dar aceasta în măsura în care ele îndeplinesc condițiile de cantitate — calitate, care să asigure cursivitatea, viteza și mai ales eficacitatea acțiunilor, în cadrul cărora mingea este dirijată de coordonatele finalizării.

Diagrama de mai jos, încearcă să prezinte în acest sens o imagine comparativă pe posturi și sub raport cantitativ, a alergărilor specifice efectuate în medie, de o serie de jucători în diferite partide de campionat (vezi figura 3).

Analiza datelor de mai sus, completată și cu unele elemente de studiu cunoscute anterior scoate în evidență faptul că alergările specifice trebuie considerate sub două aspecte principale, care reprezintă în același timp și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească în joc:

1. Din punct de vedere CANTITATIV, ele sînt exprimate prin numărul de alergări efectuate, durata lor în timp, sau distanța totală în metri. În baza acestor elemente se poate aprecia volumul de muncă al jucătorului în teren, determinat de o serie de factori ca: postul ocupat în echipă, stilul personal de joc și tipul de temperament al sportivului, replica adversarului, pregătirea pentru joc etc. Pe temeiul acestor considerente, ne putem explica de ce Ghergheli aleargă mai mult decît Dan Coe, Matei mai mult ca Dobrin, sau acesta din urmă, diferit de la meci la meci, în comparație cu el însuși.

2. Aspectul CALITATIV al alergărilor specifice presupune: oportunitate, viteză corespunzătoare situației și dozarea rațională a efortului, într-un cuvînt, utilitate și eficiență maximă.

Calitatea alergărilor specifice se exprimă în mod concret în frecvența și dimensiunile ei, adaptate acțiunilor de joc și în raport de direcțiile de circulație ale mingii. Un exemplu mereu viu în memoria noastră, rămîne activitatea în teren a lui Di Stefano, care reușea — chiar spre sfîrșitul carierii sale fotbalistice — să se deplaseze de așa manieră încît să poată fi prezent cu utilitate în acțiuni care alternau ca rapiditate în cele două sensuri de joc.

De la un paradox la altul și cîteva concluzii

Am văzut că peste 96% din durata efectivă a unui joc, jucătorii acționează fără minge: aleargă și sar, se deplasează la pas sau așteaptă pe loc momentul trecerii la acțiune, toate acestea în funcție de poziția în care se găsesc față de minge. Raportul permanent între activitatea desfășurată fără minge și circulația acesteia în teren, impune ca pregătirea jucătorilor să se realizeze, aparent paradoxal, dar în realitate cît se poate de firesc, numai cu mingea. Așadar, îmbunătățirea jocului fără minge, prin mijloace din care să nu lipsească mingea! Aceasta este calea pe temeiul căreia circulația jucătorilor capătă un conținut real, în concordanță cu circulația balonului și care conferă elementelor jocului fără minge un caracter specific fotbalistic.

Din cele expuse pînă acum, nu trebuie înțeles în mod greșit rolul activității jucătorilor fără minge în sensul supraestimării ei, în detrimentul tehnicii de joc cu balonul. Complement al acesteia, jocul fără minge este destinat să creeze cadrul și condițiile de realizare a acțiunilor desfășurate în scopul finalizării și obținerii victoriei.

MIHAI IONESCU
antrenor

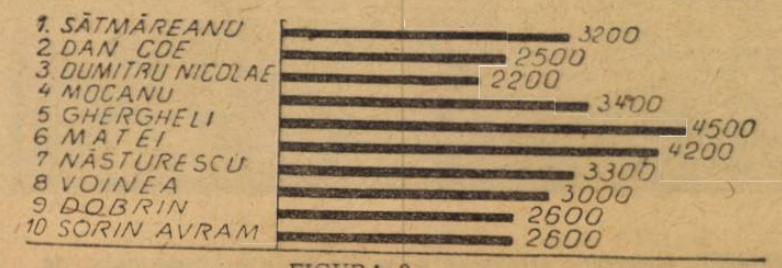

FIGURA 3